

Ustoz merosidan innovatsion ta'limgacha

ILMIY-AMALIY KONFERENSIYA

EYIB.UZ jurnali hamkorligida

San'atshunoslik va chizmachilik fanini
o'qitish metodikasida muammo hamda yechimlar

ZAMONAVIY CHIZMACHILIK DARSLARIDA INTERAKTIV METODLARDAN FOYDALANISH

Sadikova Bibirobiyaxon Muzaffar qizi

Qo'qon davlat universiteti 3-kurs talabasi

Qosimova Nilufar Muratjon qizi

Qo'qonDU San'atshunoslik kafedrasida dotsenti

nilufar_jalilova@mail.ru Com tel: (99)3911391

Annotatsiya: Mazkur ilmiy maqolada zamonaviy chizmachilik darsini tashkil etishning metodik modeli hamda uni ta'lim jarayoniga tatbiq etishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Chizmachilik fanining o'quvchilarda fazoviy tasavvur, texnik tafakkur, grafik savodxonlik hamda ijodiy fikrlashni shakllantirishdagi o'rni ilmiy asosda yoritiladi. Zamonaviy ta'lim talablari asosida chizmachilik darsining mazmuni, maqsadi, metodlari, vositalari va baholash mexanizmlarini tizimli ravishda ishlab chiqish zarurligi asoslab beriladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy chizmachilik, metodik model, kompetensiyaviy yondashuv, grafik savodxonlik, fazoviy tasavvur, interfaol metodlar, AKT, loyiha asosida ta'lim, baholash mezonlari, dars texnologiyasi.

Kirish

Bugungi kunda ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlar o'qitish jarayonini zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida tashkil etishni talab etmoqda. Ayniqsa, chizmachilik fanini o'qitishda an'anaviy dars o'tish usullaridan tashqari innovatsion metodlar, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari hamda kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'lim jarayonini tashkil etish zaruriyati ortib bormoqda. Chizmachilik fani o'quvchilarda fazoviy tasavvur, grafik savodxonlik va texnik tafakkurni rivojlantirishga xizmat qiluvchi asosiy fanlardan biri bo'lib, uning o'qitilishi metodik jihatdan mukammal tashkil etilishi lozim.

Chizmachilik darslari nafaqat chizma chizish texnikasini o'rgatadi, balki o'quvchilarni mantiqiy fikrlash, analiz va sintez qilish, buyumlarni proyeksiyalash va tasvirlash, texnik hujjatlar bilan ishlash kabi muhim kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltiradi. Shu sababli zamonaviy chizmachilik darsini rejalashtirish va tashkil etish jarayonida ilmiy asoslangan metodik modelga ehtiyoj mavjud.

Metodik model dars jarayonining mazmuni, metodlari, vositalari va baholash tizimini yagona tizim sifatida birlashtiradi. U o'qituvchi faoliyatini rejalashtirish, o'quvchi faoliyatini boshqarish hamda ta'lim natijalarini kafolatlash imkonini beradi. Mazkur maqolada zamonaviy chizmachilik darsining metodik modeli va uning tarkibiy qismlari ilmiy asosda yoritiladi.

Asosiy qism

Pedagogik adabiyotlarda metodik model ta'lim jarayonini rejalashtirish, tashkil etish va natijadorligini baholashga xizmat qiluvchi tizimli tuzilma sifatida izohlanadi. Metodik model o'qitish jarayonidagi barcha komponentlarni (maqsad, mazmun, metod, vosita, natija) o'zaro bog'liq holda tashkil etadi.

Chizmachilik fanida metodik model quyidagi vazifalarni bajaradi:

- darsning maqsad va vazifalarini aniqlashtirish;
- o'quvchilarning grafik kompetensiyalarini shakllantirishga yo'naltirish;
- nazariy bilimlarni amaliy mashqlar bilan uyg'unlashtirish;
- o'qitish metodlarini ilmiy asosda tanlash;
- baholash mezonlarini standartlar asosida belgilash.

Shunday qilib, metodik model chizmachilik darsining sifatli tashkil etilishini ta'minlovchi asosiy vosita hisoblanadi.

Zamonaviy chizmachilik darsining metodik modeli bir nechta tarkibiy qismlardan iborat bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'langan holda ishlaydi.

Metodik modelning asosiy qismi darsning maqsadi va kutilayotgan natijalarini belgilashdan boshlanadi. Chizmachilik darsining zamonaviy maqsadi quyidagilardan iborat:

- o'quvchilarda grafik savodxonlikni shakllantirish;
- fazoviy tasavvur va texnik tafakkurni rivojlantirish;
- standartlarga mos chizma bajarish malakasini hosil qilish;
- chizmalarni o'qish va tahlil qilish ko'nikmasini rivojlantirish;
- ijodiy yondashuv va mustaqil ishlash kompetensiyasini shakllantirish.

Kutilayotgan natijalar kompetensiyaviy yondashuv asosida aniq belgilanadi.

Chizmachilik darsining mazmuni o'quv dasturi va davlat ta'lim standartlariga mos bo'lishi zarur. Ta'lim mazmuni quyidagi yo'nalishlarni qamrab oladi:

- chizma asboblari va ularning qo'llanilishi;
- geometrik shakllarni chizish;
- proyeksiyalash qonunlari;
- ko'rinishlar va kesimlar;
- o'lcham qo'yish qoidalari;
- standart elementlar va shartli belgilar.

Mazmunning zamonaviyligi uni real texnik jarayonlar bilan integratsiyalash orqali ta'minlanadi.

Metodik modelda o'qitish metodlarini tanlash alohida o'rin tutadi. Zamonaviy chizmachilik darsida quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

- interfaol metodlar ("Aqliy hujum", "Klaster", "Bumerang");
- muammoli ta'lim (grafik muammo asosida tahlil);
- loyiha asosida o'qitish (detal yoki buyum chizmasini ishlab chiqish);
- amaliy mashqlar va laboratoriya topshiriqlari;
- AKT asosida o'qitish.

Metodlar o'quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiruvchi va mustaqil fikrlashga yo'naltiruvchi bo'lishi zarur.

Zamonaviy chizmachilik darsida an'anaviy va raqamli vositalar uyg'unligi muhim ahamiyat kasb etadi.

Dars vositalari:

- chizmachilik asboblari (lineyka, sirkul, ugolnik);
- ko'rgazmali qurollar (maket, plakat, jadval);
- multimedia vositalari (taqdimot, video);
- kompyuter grafikasi dasturlari (AutoCAD, Kompas-3D);
- elektron darslik va onlayn resurslar.

Bu vositalar o'quvchilarning mavzuni tushunishini osonlashtirib, dars samaradorligini oshiradi.

Metodik model darsni aniq bosqichlarga ajratgan holda tashkil etishni talab qiladi. Zamonaviy chizmachilik darsining bosqichlari quyidagicha bo'lishi mumkin:

1. tashkiliy qism;
2. motivatsiya va mavzuga kirish;
3. yangi bilimlarni tushuntirish;
4. ko'rgazmali namoyish;
5. amaliy topshiriq bajarish;
6. tahlil va muhokama;
7. baholash va xulosa;
8. uy vazifasini berish.

Har bir bosqich o'quvchi faoliyatini faollashtirishga yo'naltirilgan bo'lishi lozim.

Zamonaviy metodik modelda baholash jarayoni faqat natijani emas, balki o'quvchi faoliyatini ham qamrab olishi kerak. Baholash mezonlari:

- a) chizmaning aniqligi va standartga mosligi;
- b) o'lcham va yozuvlarning to'g'riligini;
- c) proyeksiyalash qoidalariga rioya qilish;
- d) chizmaning tozaligi va estetik holati;
- e) mustaqil bajarilganlik darajasi.

Baholash shakllari sifatida joriy nazorat, test, grafik nazorat ishi hamda portfolioga asoslangan baholash qo'llanilishi mumkin. Zamonaviy chizmachilik darsining metodik modeli asosida tashkil etilgan ta'lim jarayoni o'quvchilarning bilimlarni o'zlashtirish darajasini oshiradi. Chunki bu model:

- o'quvchini faol subyektga aylantiradi;
- nazariy va amaliy faoliyat uyg'unligini ta'minlaydi;
- ko'rgazmalilik va raqamli texnologiyalar asosida tushunishni osonlashtiradi;
- o'quvchining ijodiy va mustaqil fikrlashini rivojlantiradi;
- baholash mezonlari orqali natijani kafolatlaydi.

Bunday darslar natijasida o'quvchilarda grafik kompetensiya bilan bir qatorda muhandislik tafakkuri, aniqlik va mehnat madaniyati ham shakllanadi. Zamonaviy chizmachilik darsini samarali tashkil etish uchun quyidagi metodik tavsiyalarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- dars mavzusi bo'yicha aniq kompetensiyaviy maqsadlarni belgilash;
- o'quvchilarning fazoviy tasavvurini rivojlantirishga qaratilgan mashqlarni ko'paytirish;
- har bir nazariy tushunchani amaliy topshiriq bilan mustahkamlash;
- 3D modellar va multimedia vositalaridan foydalanish;

- loyiha asosida grafik ishlarni tashkil etish;
- baholashda shaffof mezonlar va portfoliolarni joriy etish.

Mazkur tavsiyalar metodik modelni amaliyotga samarali tatbiq etish imkonini beradi.

Zamonaviy chizmachilik darsining metodik modeli ta'lim jarayonini tizimli tashkil etish, o'qitish samaradorligini oshirish va kutilayotgan natijalarni kafolatlashda muhim ahamiyatga ega. Metodik model darsning maqsadi, mazmuni, metodlari, vositalari, tashkiliy bosqichlari va baholash mezonlarini yagona tizimga birlashtirib, o'quvchi faoliyatini kompetensiyaviy yondashuv asosida rivojlantirishga xizmat qiladi. Zamonaviy metodik model asosida tashkil etilgan chizmachilik darslari o'quvchilarning fazoviy tasavvurini rivojlantiradi, grafik savodxonligini oshiradi hamda texnik tafakkur va ijodiy fikrlashni shakllantiradi. Shu sababli umumta'lim maktablari va kasbiy ta'lim muassasalarida chizmachilik fanini o'qitishda metodik modelni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb pedagogik vazifa hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Azizxo'jayeva N.N. *Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat*. Toshkent: TDPU, 2016.
2. Saidov A., Qodirov B. *Chizmachilikni o'qitish metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi, 2018.
3. To'xtayev A. *Pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: Akademnashr, 2018.
4. G'ulomov S., Ismoilov A. *Grafik fanlarni o'qitishda innovatsion metodlar*. Toshkent: Innovatsiya, 2020.
5. Sharifjon o'g'li, H. S. (2026, April). UMUMTA'LIM MAKTABLARINING 5-SINF TASVIRIY SAN'AT DARSLARIDA "O'ZBEKISTON RASSOMLARI" MAVZUSIDA RASM ISHLASH METODIKASINI O'RGATISH. In *International Conference on Education, Psychology and Humanities* (Vol. 1, No. 4, pp. 147-151).
6. Sharifjon o'g'li, H. S. (2026, April). ZAMONAVIY CHIZMACHILIK DARSLARINI TASHKIL ETISHDA IJTIMOYIY FALSAFANING AHAMIYATI. In *International Conference on Education, Psychology and Humanities* (Vol. 1, No. 4, pp. 152-160).
7. Kasimova, N. M. K. (2022). Representatives of the Kokan School of Coppersmithing, Glorifying the National Craft. *RegiINTERNATIONAL JOURNAL ON ECONOMICS, FINANCE AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT*, 4(11), 86-90.
8. Qosimova, N. (2022). IN FINE ARTS AND DRAWING LESSONS. USING CASE STAGE EDUCATIONAL TECHNOLOGY." *Scienceweb academic papers collection*.
9. Qosimova, N. (2022). Goals and objectives of creative thinking in the course of the lesson. *Educational and Pedagogical Sciences*, 14(7), 2167-2170.
10. Nilufarkhan, Q., & Dildorakhan, A. (2022). Theoretical foundations of the history of applied arts of Uzbekistan. In *E Conference Zone* (Vol. 1, pp. 12-13).